

2024 -09 -18

Epidemiologisk lägesbild

AKTUELL SJUKDOM

Blåtunga (bluetongue) orsakad av blåtungevirus serotyp 3 (BTV 3).

SAMMANFATTNING

Blåtunga orsakad av BTV3 har påvisats i Sverige. Smittan har cirkulerat i Danmark och Norge under ungefär en månads tid och en introduktion till Sverige var därför väntat. Vi förväntar oss fler positiva fall den närmaste tiden.

Blåtunga drabbar idisslare. Smittan sprids inte direkt mellan djur utan med en insektsvektor (svicknott, (*Culicoides* spp.)). Människor kan inte smittas.

Sjukdomen blåtunga är anmälningspliktig vid misstanke och det är viktigt att djurägare kontaktar veterinär om djur visar kliniska symtom som kan föranleda misstanke om infektion med blåtungevirus.

HÄNDELSEN OCH KONSTATERADE KONSEKVENSER

Situationen i Sverige

Den 12 september påvisades ett fall av blåtunga orsakad av BTV3 för första gången i Sverige. Sedan dess har totalt totalt 4 får och nötkreatur konstaterats positiva för blåtungevirus. De positiva fallen har påvisats i Hallands, Skåne och Västra Götalands län.

De drabbade djuren har uppvisat varierande grad av klinisk sjukdom med symtom som nedsatt allmäntillstånd, aptit och mjölkproduktion, feber, lesioner i mun- och noshåla, svullnad i huvudregionen, andningssvårigheter, ökad salivering, nosflöde, stelhet och håla. I samtliga drabbade besättningar har endast ett djur visat kliniska symtom. Detta överensstämmer väl med den bild som beskrivs från tidigare drabbade länder.

Sedan det första fallet påvisades har ett stort antal misstänkta fall provtagits och undersökts, majoriteten av de undersökta fallen har varit negativa med avseende på blåtungevirus.

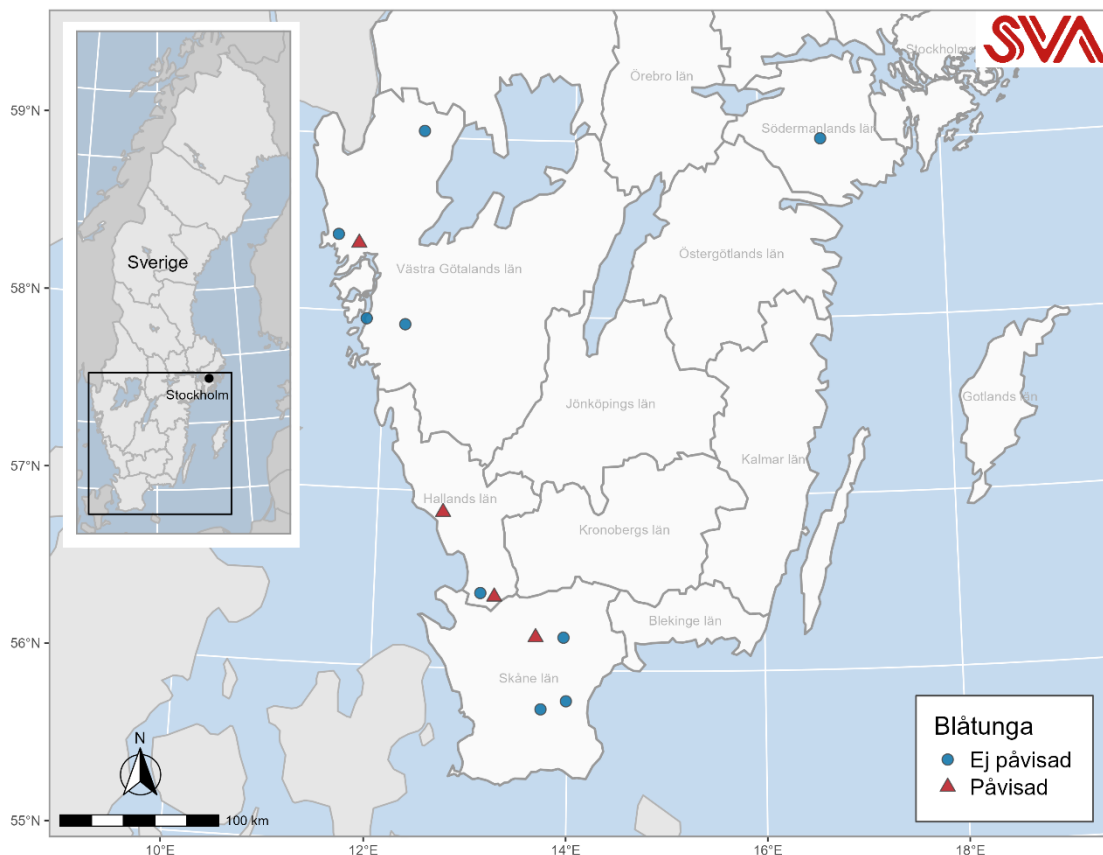

Bild 1: Karta med analysresultaten för fall med misstänkt blåttunga i Sverige från den 3 till den 18 september. Röda trianglar markerar besättningar positiva för blåttungevirus och blå cirklar markerar besättningar negativa för blåttungevirus.

Sammanfattning av hantering och åtgärder:

De tre förstasmittade besättningarna belades initialt med förflyttningsrestriktioner. Dessa är nu hävda och inga restriktioner kommer framgent införas i de besättningar där smittan konstateras.

Provresultat (3–18 september 2024):

	Positiva fall (antal besättningar)	Negativa fall (antal besättningar)
Nötkreatursbesättningar	2	9
Fårbesättningar	2	1
Totalt	4	10

Bakgrund och situationen i övriga världen

Blåtunga är en vektorburen sjukdom orsakad av blåtungevirus. Sjukdomen drabbar idisslare och sprids via blodsugande svidknott (*Culicoides* spp.). För beskrivning av sjukdomstecken se till exempel <https://www.sva.se/amnesomraden/djursjukdomar-a-o/blatunga/>.

I september 2023 upptäcktes en för Europa ny serotyp av viruset, BTV3, i Nederländerna. BTV3 visade sig ge allvarlig sjukdom och hög dödlighet hos framför allt får men även nötkreatur insjuknade. Från att det första fallet av BTV3 rapporterades spred sig smittan snabbt inom Nederländerna och till angränsande områden i grannländerna. Smittspridningen bromsade sedan in under hösten och vintern men under den gångna sommaren tog den återigen fart med nya utbrott i Nederländerna, Belgien och Tyskland för att sedan under sensommaren succesivt spridas till stora delar av väst-, central- och nordeuropa.

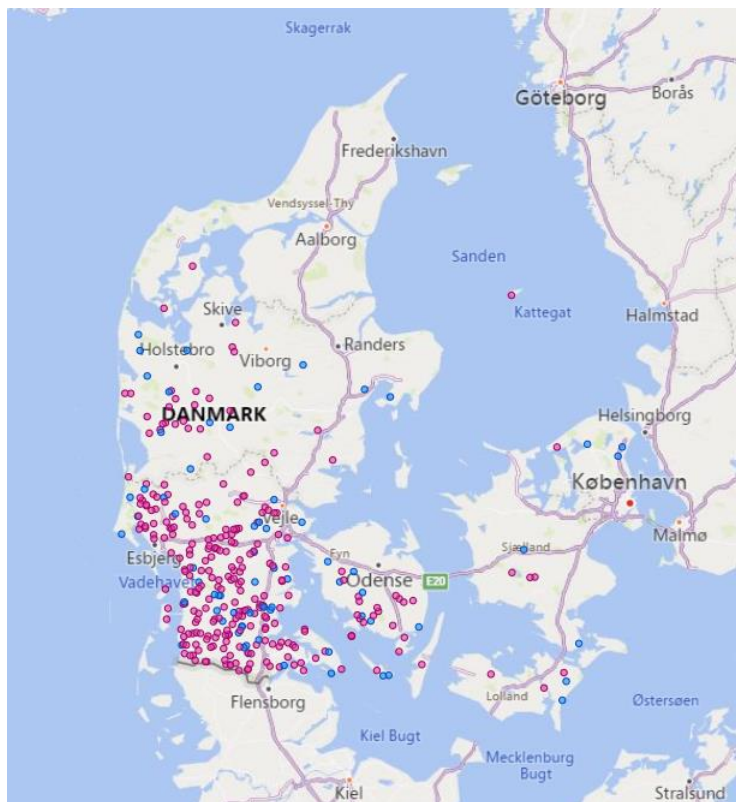

Bild 2: Karta över förekomsten av blåtunga i Danmark (16 sep 2024). Rosa prickar markerar besättningar positiva för blåtungevirus och blå cirklar markerar besättningar negativa för blåtungevirus. Källa: <https://foedevarestyrelsen.dk/>

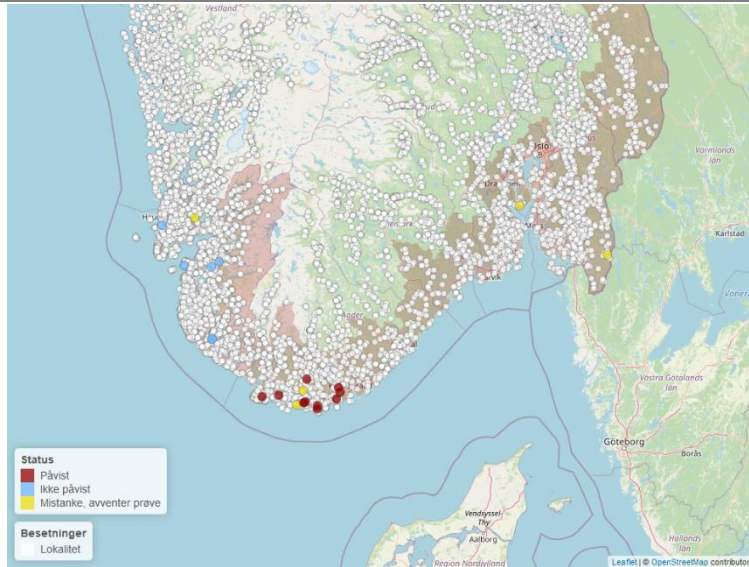

Bild 3: Karta över förekomstent av blåtunga i Norge (16 sep 2024). Röda prickar markerar besättningar positiva för blåtungevirus, blå cirklar markerar besättningar negativa för blåtungevirus och gula prickar markerar besättningar som är under utredning. Källa: <https://www.vetinst.no>

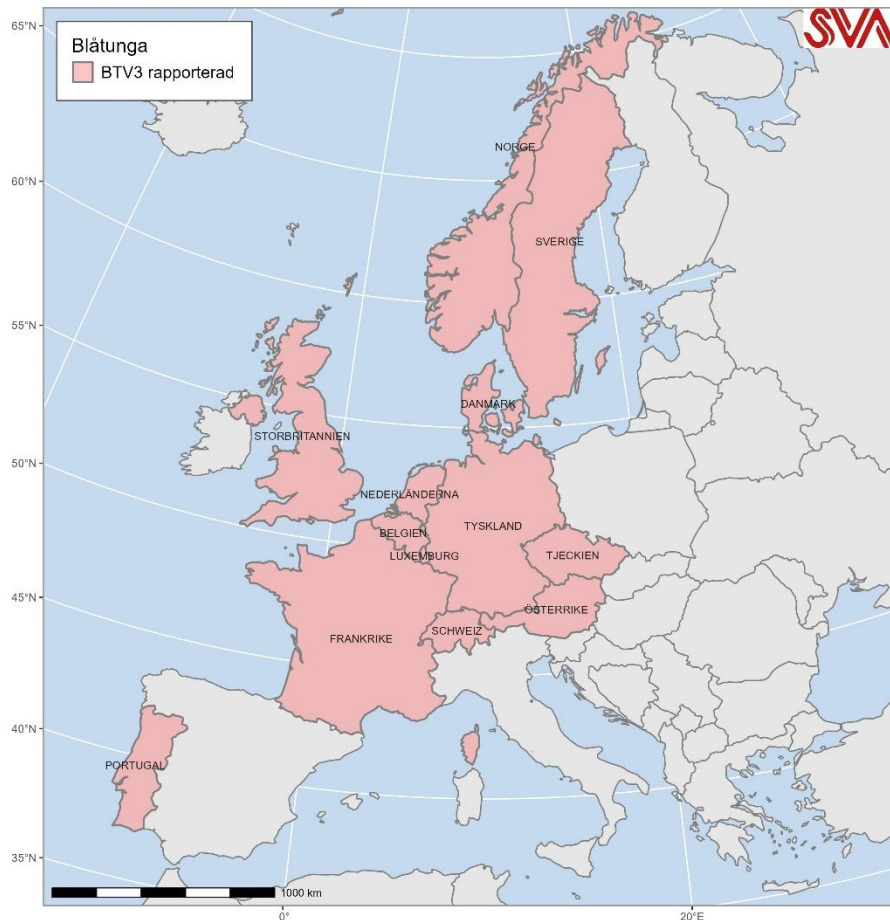

Bild 4: Karta över förekomst av blåtunga inom Europa (16 sep 2024). Länder som är markerade i rosa har rapporterat minst ett fall av blåtunga serotyp 3.

Den huvudsakliga smittvägen för blåtungevirus är via svidknott. Svidknott finns i stora delar av Sverige och har en aktivitetsperiod från mars till november. För att smittspridning ska ske måste virus uppföras i svidknottet, denna process är temperaturberoende och kan inte ske vid dygnsmedeltemperaturer under 12–15°C. Hur effektivt knotten kan sprida blåtungevirus är beroende av meteorologiska och geografiska faktorer samt tillgången på värdjur. Knotten kan inte flyga längre sträckor men under vissa förhållanden kan de föras passivt upp till 700 km med vinden.

Vid det enda tillfälle då Sverige tidigare fått in blåtungevirus (2008) bekämpades sjukdomen med storskalig, obligatorisk vaccination, med syfte att snabbt utrota sjukdomen och åter bli officiellt fria. Sedan dess har den epidemiologiska situationen i Europa såväl som lagstiftningen förändrats. Blåtungevirus av olika serotyper cirkulerar nu ständigt i södra Europa med sporadiska utbrott längre norrut, och EU:s djurhälsolagstiftning kräver idag inte att medlemsstaterna bekämpar sjukdomen. I de flesta av de länder som nu drabbats har staten därför i princip släppt ansvaret för sjukdomen och man strävar inte efter officiell sjukdomsfrihet. Jordbruksverket har meddelat till EU-kommissionen att Sverige drar tillbaka sin fria status inte avseende blåtunga. Vaccinering är tillåtet.

Beskrivning av aktuell övervakning:

Övervakning för blåtunga inkluderar klinisk/passiv övervakning (dvs att djurägare reagerar på symptom och tar kontakt med veterinär) och en årlig, aktiv, riskbaserad övervakning via tankmjölksprovtagning i riskområden (södra Sverige). Under 2024 kommer två tankmjölksundersökningar genomföras, en i september och en efter avslutad vektorsäsong i december.

ANTAGANDEN OCH ANALYS

Under året har BTV3 spridits i Nordeuropa och under augusti påvisades fall både i Danmark och Norge. I och med att smittan sprids via bitande svidknott, som med hjälp av vinden kan förflyttas långa sträckor, var det väntat att viruset även skulle påvisas hos djur i Sverige. Vidare förväntar vi oss att fler fall av blåtunga kommer att konstateras under hösten men att smittspridningen kommer att avta i takt med kallare väder och en minskad svidknottsaktivitet. Än så länge stämmer epidemiologin i Sverige väl med den bild som setts i andra länder med många drabbade besättningar men med enstaka sjuka djur i varje besättning.

Det är svårt att skydda djur från knottangrepp och insatser så som behandling med insekticider eller insektsrepellerande medel har inte setts ge någon effekt vad det gäller att minska spridningen av BTV3. Installering, fram för allt i stall med god luftgenomströmning har setts ge viss skyddande effekt liksom att senarelägga klippning av får tills efter knottperioden. Sedan våren 2024 finns vacciner godkända för beredskapsanvändning i några europeiska länder. Dessa har gjorts tillgängliga mot bakgrund av det omedelbara behovet av vaccin men de är ännu inte godkända läkemedel och effekten har därmed inte verifierats av ansvarig myndighet. Vaccinen uppges inte förhindra infektion men reducera dödlighet, sjukdom och viremi. Efter full vaccination tar det för får ca fyra veckor innan

djuren får fullt skydd, när fullt skydd uppnås hos nötkreatur efter vaccination är inte fastslaget. För svenska förhållanden innebär det att vi, givet att en vaccination sker omgående, i dagsläget är precis i brytpunkten för där knottsäsongens slut sammanfaller med att ett fullgott vaccinationskydd uppnås hos de vaccinerade djuren.

Blåtunga är anmälningspliktig vid misstanke och det är fortsatt viktigt att djurägare kontaktar veterinär om djur visar symtom som kan tyda på infektion med blåtungevirus och att veterinärer anmäler detta till SVA eller Jordbruksverket. Den passiva/kliniska övervakningen är avgörande för att skapa överblick över situationen och för att upprätthålla en effektiv sjukdomsövervakning. Alla misstänkta fall undersöks och provtas på statens bekostnad.

- Risken för ytterligare introduktioner av smittade svidknott från Danmark, Norge och norra Tyskland är fortsatt mycket hög.
- Risken för smittspridning med svidknott i Sverige bedöms just nu som hög. Bedömningen är belagd med hög osäkerhet, risken är helt beroende av temperatur, vind och nederbördsförhållanden. Risker är som högst när knottpopulationen är som störst under sensommaren och tidig höst och avtar allt eftersom temperaturen faller under hösten. Risker för omfattande geografisk spridning är därmed låg
- Risker för fortsatt spridning i Europa, och nyintroduktion till Sverige, under nästkommande knottsäsong bedöms som mycket hög. Osäkerheten i bedömningen är dock hög och beroende av den epidemiologiska situationen inklusive vaccinationstäckning i övriga Europa. Säkrare bedömningar kan göras i början av nästa vektorsäsong.